

جبران خسارت معنوی

رحمت الله قراءانی بنی

سرشناسه قراخانی بنی، رحمت الله، ۱۳۶۵-

عنوان قراردادی ایران. قوانین و احکام

Iran. Laws, etc

عنوان و نام پدیدآور جبران خسارت معنوی / نویسنده رحمت الله قراخانی بنی.

مشخصات نشر اصفهان: کاشف علم، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری ۲۲۲ ص.

شابک ۹۷۸-۶۲۲-۷۳۲۴-۱۴-۳

وضعیت فهرست نویسی فیبا

یادداشت کتابنامه: ص. ۲۲۵.

موضوع خسارت معنوی -- قوانین و مقررات -- ایران

موضوع Damages, Intellectual -- Law and legislation -- Iran*

موضوع تأمین خسارت -- ایران

موضوع Indemnity -- Iran

موضوع تأمین خسارت

موضوع indemnity

رده بندی کنگره ۳۳۰۳۳۰۳

رده بندی دیویی ۲۰۰.۵۵۰۷۷

شماره کتابشناسی ملی ۶۲۰۹۵۷۸

جبران خسارت معنوی

رحمت الله قراخانی بنی

کاشف علم

ویراستار: حامد شاه مرادی

گرافیک: مریم علی پور دهاقانی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۹

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۳۲۴-۱۴-۳

حق چاپ برای ناشر و مولف محفوظ است

www.kashfelm.ir

مرکز پخش: ۰۹۱۳۷۷۳۳۲۵۸

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
۱۳	فصل اول: مفاهیم
۱۵	معنی لغوی خسارت
۱۷	معنی اصطلاحی خسارت
۲۱	تعریف خسارت معنوی
۲۵	فصل دوم: انواع خسارت
۲۷	انواع خسارت
۲۸	الف- خسارات ناشی از نقض قرارداد
۲۹	ب- خسارت ناشی از تقصیر غیر قراردادی یا عمل نامشروع
۳۰	ج- خسارت ناشی از ارتکاب جرم
۳۳	انواع خسارت معنوی
۳۵	فصل سوم: تاریخچه خسارت معنوی
۳۷	پیشینه تاریخی مفهوم خسارت معنوی در اسلام و قوانین کهن
۳۹	پیشینه‌ی تاریخی خسارت معنوی در حقوق ایران
۳۹	نگاهی تاریخی به خسارت معنوی در فرانسه
۴۱	تعاریف خسارت معنوی در حقوق انگلستان
۴۹	فصل چهارم: مبانی مسئولیت ناشی از ایراد خسارت معنوی
۵۱	مبانی مسئولیت ناشی از ایراد خسارت معنوی
۵۵	ایرادها به نظریه تقصیر

۱۱۱	فصل هشتم: مصادیق جبران مادی خسارت معنوی
۱۱۳	مصادیق جبران خسارت معنوی به روش مالی
۱۱۸	چگونگی تقویم خسارات معنوی به مادی
۱۲۵	جبران مادی خسارت معنوی در رویه قضایی
۱۲۵	اهمیت رویه قضایی
۱۲۷	فصل نهم: مصادیق جبران غیرمادی خسارت معنوی
۱۲۹	جبران غیر مادی خسارت معنوی
۱۳۲	مصادیق جبران غیر مادی خسارت معنوی
۱۳۳	جبران غیر مادی خسارت معنوی در رویه قضایی
۱۳۴	خسارت معنوی در قانون آیین دادرسی کیفری
۱۳۸	مصادیق خسارت معنوی در قانون آیین دادرسی مدنی
۱۳۹	بازداشت قانونی و غیر قانونی و ورود خسارت معنوی به متهم بی‌گناه
۱۴۳	فصل دهم: مسئولیت مدنی دولت و خسارت معنوی
۱۴۵	مسئولیت مدنی دولت و خسارت معنوی
۱۵۱	مسئولیت ناشی از ایراد خسارت معنوی در فانون مجازات اسلامی
۱۶۰	خسارت معنوی مازاد بر مطالبه دیه
۱۶۳	تبیین خسارت معنوی در قوانین مطبوعات
۱۶۶	توهین به اشخاص و افترا به وسیله مطبوعات
۱۷۱	فصل یازدهم: روش‌های جبران خسارت معنوی
۱۷۳	جبران مادی و غیر مادی
۱۷۴	روش‌های جبران انواع خسارت معنوی
۱۷۵	نگاه کلی به روش‌های جبران خسارت معنوی
۱۷۸	انواع کلی جبران خسارت معنوی
۱۷۹	پرداخت غرامت یا جبران خسارت از راه دادن معادل
۱۸۱	رویه قضایی در خصوص پرداخت غرامت و خسارت معنوی
۱۸۵	دیدگاه‌های موافق جبران زبان‌های معنوی از طریق مالی (پرداخت وجه)
۱۸۷	اعاده وضعیت سابق یا روش عینی

۱۸۸	پرداخت غرامت کیفی و تنبیهی
۱۸۸	نقد و بررسی خسارت معنوی در رابطه با پرونده هموفیلی‌ها
۱۸۹	۱- آرای صادره از شعبه ۱۰۶۰
۱۹۰	۲- آرای صادره از شعبه یک
۱۹۲	۳- آرای صادره از شعبه ۱۲ دادگاه تجدیدنظر استان تهران
۱۹۳	۴- بخشی از متن دادنامه شعبه یک درباره خسارت معنوی
۱۹۷	فصل دوازدهم: ارزیابی و تعیین میزان انواع خسارت معنوی
۲۰۲	ارزیابی خسارت معنوی و تفاوت تألم پذیری افراد
۲۰۴	روش تعیین مبلغ جبران خسارت معنوی
۲۰۶	زمان ارزیابی خسارت معنوی
۲۰۸	خسارت معنوی در قیاس تعدد اسباب
۲۱۱	تقویم خسارت معنوی اشخاص از اسباب جسمی
۲۱۵	فصل سیزدهم: اسباب کاهش یا رفع مسئولیت مدنی در خسارت معنوی
۲۱۷	اسباب کاهش یا رفع مسئولیت مدنی در خسارت معنوی
۲۱۷	اسباب معافیت خسارت معنوی
۲۱۹	قوه قاهره یا حوادث پیش‌بینی نشده
۲۲۰	تقصیر زیان دیده
۲۲۲	رضایت زیان دیده
۲۲۵	منابع و مأخذ
۲۳۱	قوانین

علی‌رغم اهمیت و ارزش والای حقوق معنوی برای انسان و حتی با ارزش‌تر بودن آن از حقوق مادی، مواردین سؤال مطرح بوده که در صورت مورد تعرض قرار گرفتن آن، آیا زیان‌دیده غیر از درخواست اعاده حیثیت، می‌تواند پولی دریافت دارد؟ و نحوه ارزیابی خسارت معنوی وارده و همچنین شیوه نای پرداخت، چگونه خواهد بود؟ و آیا اساساً جبران مادی خسارت معنوی قابلیت اجرایی و الزامی دارد یا نه؟ حتی تئوریک است؟ دلایل بی‌توجهی محاکم قضایی و رویه قضایی محجور در این وادی چیست؟

در کتاب پیش روی و در فصول آمازین، ماست و مبانی تئوریک خسارت معنوی پرداخته شده است. مواردی همچون معانی و ملاکات و ریشه‌های تاریخی مفهوم خسارت معنوی، انواع تقسیمات خسارت و معیار آن‌ها، عناصر و ارکان خسارت، پیشینه‌های تاریخی خسارت معنوی در حقوق ایران و معنی و مفهوم خسارت به طور عام و سببایی رای ادامه مبحث خسارت معنوی را فراهم می‌نماید. با این حال دو واژه‌ی خسارت و معنویت از ما بایم بایستی و عمومی هستند، مع الوصف حقوق‌دانان تلاش کرده‌اند تا آن را در قالب تعریف منطقی ارائه کنند ولی بسیاری از تعاریف ارائه شده فاقد شرایط تعریف منطقی است که از مهم‌ترین اشکالات این تعریف‌های ارائه شده می‌توان از عدم جامعیت نسبت به تمامی موارد خسارت معنوی یا عدم مانعیت نسبت به موارد غیر یا دور یا توقف شیء بر نفس نام برد.

در فصل‌های بعدی به بررسی مصادیق خسارت معنوی در قوانین ایران پرداخته شده، موادی از قوانین که به طور صریح یا ضمنی نشانه‌ای از خسارت معنوی یا جبران آن را در خود داشته‌اند که مهم‌ترین آن در اصل ۱۷۱ قانون اساسی و موادی از قانون مسئولیت مدنی گنجانده شده است. با

این همه هر نوع خسارت مالی یا معنوی باید به نحو مناسب جبران شود و یکی از علل بروز چنین خساراتی، تصمیم نابخردانه و مبتنی بر تقصیر یا اشتباه قاضی است.

در اصل ۱۷۱ به عنوان بارزترین مصداق خسارت معنوی آمده است: «هر گاه در اثر تقصیر یا اشتباه قاضی در موضوع یا در حکم یا در تطبیق حکم بر مورد خاص، ضرر مادی یا معنوی متوجه کسی گردد، در صورت تقصیر، مقصر طبق موازین اسلامی ضامن است، و در غیر این صورت، خسارت بوسیله دولت جبران می‌شود و در هر حال از متهم اعاده حیثیت می‌گردد». از مهم‌ترین آثار این اصل: در حقه عمومی تأسیس قاعده و اصل مسئولیت دولت در برابر اعمال قوه قضائیه است. که این قاعده بر نظریه مصونیت قوه قضائیه نسبت به اعمال حاکمیت دولت در قلمرو قضات خط بطلان کشیده است.

در این کتاب همین موارد اشاره شده است به مبحث خسارت معنوی و اصول کلی قانونی و مبانی و ارکان خسارت و روش‌های جبران خسارت معنوی از شامل مواردی از قبیل ادله مخالفان جبران خسارت معنوی و نقد آن‌ها، لاین لایم با جواز مطالبه خسارت معنوی، و مواردی چون روش‌های جبران انواع خسارت معنوی و انواع خسارت معنوی، و نیز روش‌های جبران خسارت معنوی، پرداخت غرامت یا جبران خسارت از راه دادن معاش، رویه قضایی در خصوص پرداخت غرامت و خسارت معنوی، دیدگاه جبران زیان‌های معنوی از طریق معنوی، دیدگاه‌های موافق جبران زیان‌های معنوی از طریق مالی، و همین‌طور نقد و بررسی خسارت معنوی در رابطه با پرونده هموفیلی‌ها که به نوبه خود از جنجالی‌ترین پرونده‌های حقوقی در رابطه با خسارت معنوی به شمار می‌رود از موارد ذکر شده در این کتاب هست که با توجه به نگاه قلم‌نگار ایرانی در اصل ۱۷۱ قانون اساسی، موادی از قانون مدنی، مسئولیت مدنی، قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان، مجازات اسلامی و مطبوعات اشاره به این دارد که جبران خسارت معنوی را پذیرفته است و دکترین حقوقی نیز تمایل به همین واقعیت دارند هر چند که رویه قضایی همچنان بر عدم پذیرش دعاوی جبران مالی خسارت معنوی مبتنی است.

رحمت الله قراخانی بنی